

El mite de 'l'amenaça del sud'

L ensorrament de l'Imperi Soviètic ha posat de moda la referència constant i una mica aflictiva a la confrontació Nord-Sud o, més significativament, a "l'enemic potencial del sud" al perill del "fonamentalisme islàmic". Després d'haver recollit i relacionat centenars de dades contrastades, l'especialista català en temes d'armamentisme Vicenç Fisas ha arribat a la conclusió que darrere d'aquests boirosos discursos ideològics no hi ha altre propòsit que el de "crear noves imatges d'enemic de manera que es justifique la perduració i el reforçament dels nostres aparells militars i de tota la infraestructura heretada de la guerra freda". Mentrestant, valdrà com aperitiu una sola dada: Espanya es va convertir a finals dels vuitanta en la segona potència exportadora d'armes al Magrib, darrere de la finida URSS.

Els detalls sobre la "nova" vocació exportadora de la indústria armamentista espanyola encara resulten més esgarrifosos si es té en compte que el principal client de les armes pesants espanyoles –el Marroc– és, precisament el primer protagonista teòric d'una "agressió potencial". ¿Quina classe d'economia de manicomi hem organitzat perquè siga necessari vendre-li armes al presumpte enemic per a poder tancar un balanç favorable? ¿O és que l'enemic no es tan poc amistós com se sol dir?

El treball de Vicenç Fisas es titula: *El mito de la amenaza del sur. Rearme y comercio de armamentos en el Mediterráneo occidental* (1) i me'l va fer arribar José María Alemany, del Seminario de Investigación para la Paz (SIP) de Saragossa, entitat no-governamental que en 1988 va rebre de l'ONU el premi Missatger de la Pau. Els paràmetres de la realitat quantificada de la presumpta amenaça militar del Magrib farien riure si no incitaren també a plorar. La inferioritat del Nord d'Àfrica enfront dels tres estats

de la vora mediterrània occidental –Espanya, França i Itàlia– en equipament bèl·lic, naval i nuclear, en població i potència econòmica, en infraestructures i nivell de benestar, en cobertura sanitària i grau d'instrucció, en disposició i ús de llibertats civils és d'escàndol.

ELS COMPTES CLARS

Només un dels països de la vora europea de la Mediterrània occidental, el més pobret de tots, és a dir, Espanya, té un Producte Interior Brut (PIB) i una xifra d'exportacions superiors a la suma dels quatre països del Magrib. Seguiré en aquesta línia tractant de no marejar-los amb massa xifres: la mortalitat infantil del país més *saludable* del Magrib –Tunísia– és quasi cinc vegades més alta que la d'Espanya. Les despeses militars per habitant d'Espanya són quatre vegades més grans que al Marroc o a Algèria. Líbia gasta més –per habitant– que Espanya però menys que França.

També les forces armades de la vora europea del Mediterrani occidental són superiors en efectius i només França té més avions de combat (i, a més, 600 caps nuclears) que tot el Magrib en conjunt. Tampoc la qualitat del material admet una comparació ni que siga indicativa: la meitat dels carros de Líbia tenen més de 40 anys i les 2/3 parts dels tancs algerians passen dels 30 anys. A banda d'això, els Exèrcits del Magrib depenen quasi totalment de les importacions per al seu proveïment. Fins i tot la potència matemàticament més agressiva de la zona: Líbia. Ella sola ha comprat el 62% de les armes importades pel Magrib entre 1956 i 1990 –va fer importants adquisicions durant els setanta, amb un màxim l'any 1980 i una disminució molt considerable a partir d'aquell any i especialment fort després de 1987. Potsar l'atac nord-americà del Golf de Sidra tornà

més realista al coronel Gaddati.

¿Vol dir tot això que les relacions entre el Magrib i l'Europa occidental són idíl·liques i que el seu futur sembla una bassa d'oli? De cap manera. Com va dir Vázquez Montalbán en una conferència de premsa a València, algunes invasions militars de potències molt ben armades contra pobles desvalguts han fracassat però hi ha una forma d'invasió imparable, que sempre triomfa: la invasió dels famolencs, dels morts de gana. L'allau de gent fosca vinguda de la riba meridional mediterrània pot arribar a dimensions de malson: mentre en els pròxims trenta anys la població de França, Itàlia i Espanya augmentarà en tres o quatre milions de persones, la del Magrib ho farà en més de seixanta milions. La pobresa i l'explosió demogràfica —la fam i la bragueta— són factors d'inestabilitat social i política potser tan perillosos com les crisis bèl·liques.

França continuarà emetent sis vegades més gasos contaminants que Algèria, mentre l'Europa mediterrània en conjunt empudega cels i aigües comunes sense que els veïns africans participen del nostre desenvolupament. Contra aquestes senzilles evidències, el discurs dominant —fins i tot en la premsa *il·lustrada*— continua practicant la confusió interessada entre xiïtes i sunnites, entre islàmics i àrabs, entre moros i àrabs, entre creients i fonamentalistes, entre pobles orgullosos del seu procés d'autoidentificació i agressors potencials, entre colps d'estat condemnables i permissibles (si els que han guanyat les eleccions són islàmics). Vicenç Fisas apunta diverses mesures terapèutiques per a trencar el cercle infernal de les desconfiances: reducció general de les despeses armamentístiques; sistema de notificació i registre públic de les adquisicions d'armes importants i de les grans maniobres i desnuclearització de la Mediterrània. Això per a començar. Per a continuar és clar que malament podem contenir l'emigració del sud dins d'uns límits raonables si no ajudem a crear alternatives econòmiques al sud: l'ONU recomana la transferència al Magrib d'un 0,7% del nostre PIB, el ministre italià d'Afers Estrangers De Michelis parla d'un 0,25% i el senyor Fisas ja se sentiria satisfet si es començara amb un 0,1%.

(1) *El mito de la amenaza del sur*. Vicenç Fisas Armengol. Seminario de Investigación por la Paz. Centro Pignatelli. Constitución, 6. Saragossa.

Emili Piera

L'Òmnium no perd el tren

Com és natural, l'acabament dels Jocs Olímpics dona lloc aquests dies a balanços de tota mena, la gran majoria satisfactoris a nivell general i també des del punt de vista de la catalanitat. I això, malgrat el gust agre que a molts va deixar-nos la cadena de detencions practicades a començament de juliol i les seves doloroses seqüeles. Però, al marge d'aquest *punt negre* —patit per EL TEMPS en carn pròpia—, el fet és que a través dels Jocs s'ha aconseguit, poc o molt, de reflectir l'expressió de la identitat catalana a l'exterior, i d'aparadors d'aquesta magnitud no se'n troben ni cada any, ni cada dècada ni, per ara, cada segle. Hauria estat, doncs, un pecat de *lesa pàtria* deixar escapar una avinentesa única, i encara tenim dret a segona part per competir a Atlanta 96 amb un Comitè Olímpic propi.

I si els partits i les institucions han fet, com és lògic, el seu paper —cadascú segons el tarannà propi—, em sembla que no resulta exagerat de dir que, des de la societat civil, és la campanya Acció Olímpica promoguda des d'Òmnium Cultural, la iniciativa que ha resultat més influent a l'hora d'aconseguir per als Jocs una catalanització mínimament acceptable per a tothom. No ha estat, és clar, l'únic referent en aquest sentit: també la Crida a la Solidaritat, naturalment el COC —i abans l'ADOC— i altres entitats i organismes han treballat amb afany en la mateixa direcció. Però Acció Olímpica té bona part de culpa que la florida de senyeres als balcons hagi estat una gran expressió al carrer de l'abast del famós *fet diferencial*; que el suport popular al recorregut de la torxa olímpica fos una manifestació de catalanitat permanent i massiva, que el lema *Freedom for Catalonia* —assumible tant des de posicions independentistes com de més moderades— posés nerviosos molts dels qui no creuen en la llibertat o l'admeten amb condicions; que els periodistes estrangers acreditats als Jocs poguessin informar-se de la nostra identitat nacional a través de la publicació *Barcelona News*. No està gens malament.

Acció Olímpica, des de la seva presenta-

ció en públic al mes de febrer d'enguany, va ser percebuda per l'opinió pública com una campanya de to positiu, l'objecte de la qual no era de *provocar* deliberadament ningú, sinó de vincular la projecció exterior de Catalunya al previsible i desitjable èxit dels Jocs. Aquest va ser, des del primer moment, el seu gran encert, com a expressió d'un nacionalisme *desacomplexat* i no precisament tebi, però alhora raonable i possibilista quan cal ser-ho. Per això les seves actuacions han pogut sortir de la *clau dels de sempre* i respirar decididament l'aire del carrer.

Però, a més a més, campanyes com la d'Acció Olímpica demostren a bastament —i això no era tan clar durant els anys vuitanta— que Òmnium Cultural torna a ser avui una institució no gens prescindible en la reconstrucció nacional de Catalunya i dels Països Catalans. Iniciatives com la que hem comentat o, també, la del gabinet jurídic de defensa dels drets lingüístics, la campanya de catalanització dels restaurants, la participació en la commemoració del Centenari de les Bases de Manresa, l'impuls a la Federació Lluïl —juntament amb Acció Cultural del País Valencià i l'Obra Cultural Balear—, etc. fan pensar que l'Òmnium —amb homes com Josep Millàs o Jordi Bonet al capdavant— és una entitat que serveix i servirà per a unes quantes coses més que per a atorgar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes o organitzar la Nit de Santa Llúcia. I tothom entén que aquestes dues activitats, en el moment actual que viu el país, continuen sent necessàries, però no suficients, quan hi ha al darrere tot un potencial format per uns 18 mil socis, vint delegacions territorials, set grups locals i set delegacions funcionals i quan, en matèria de reconstrucció col·lectiva, tot just som a mig camí.

Congratulem-nos-en, doncs: Òmnium Cultural demostra que no ha perdut el tren i té anys al davant per a fer feina de la bona.

Joan Alcaraz
Periodista